רב אשי אמר לעולם לכלי חרס דמו ודקא קשיא לך לא ליטמו מגבן [א]הואיל ונראה תוכו כברו [א]שמעון בן שטח תיקן כתובה לאשה וגזר טומאה על כלי מתכות מתכות דאורייתא נינהו דכתיב [ו]אך את הזהב ואת הכסף וגו' לא נצרכה אלא לטומאה ישנה דאמר רב יהודה אמר רב מעשה בשל ציון המלכה שעשתה משתה לבנה ונטמאו כל כליה ושברתן ונתנתן לצורף וריתכן ועשה מהן כלים חדשים ואמרו חכמים יחזרו לטומאתן ישנה מ"ט משום גדר מי חטאת נגעו בה הניחא למאן דאמר לא לכל הטומאות אמרו אלא לטומאת המת בלבד אמרו שפיר אלא למאן דאמר לכל הטומאות אמרו מאי איכא למימר אמר אביי גזירה שמא לא יקבנו בכדי טהרתו רבא אמר [ב]גזירה [ב]שמא יאמרו טבילה בת יומא עולה לה מאי בינייהו [ג]א"ב דרצפינהו מרצף: ואידך מאי היא [ג]דתנן המניח כלים תחת הצינור לקבל בהן מי גשמים אחד כלים גדולים ואחד כלים קטנים ואפילו כלי אבנים וכלי אדמה וכלי גללים פוסלין את המקוה אחד המניח ואחד השוכח דברי ב"ש וב"ה מטהרין בשוכח אמר ר' מאיר נמנו ורבו ב"ש על ב"ה ומודים ב"ש בשוכח בחצר שהוא טהור אמר רבי יוסי עדיין מחלוקת במקומה עומדת אמר רב משרשיא דבי רב אמרי [ד]הכל מודים כשהניחם בשעת קישור עבים טמאים בשעת פיזור עבים ד"ה טהורין לא נחלקו אלא שהניחם בשעת קישור עבים ונתפזרו וחזרו ונתקשרו מר סבר [ה]בטלה מחשבתו ומר סבר לא בטלה מחשבתו [א] ולר' יוסי דאמר מחלוקת עדיין במקומה עומדת בצרי להו א"ר נחמן בר יצחק אף [ד]בנות כותים נדות מעריסתן בו ביום גזרו: ואידך מאי היא [ה]דתנן כל המטלטלי' מביאין את הטומאה בעובי המרדע אמר רבי טרפון

אקפח

לעולם לכלי חרס דמו. הואיל וכריתן מן החול הלכך פשוטיהן טהורין ואין בהן טומאה [ישנה]: **הואיל ונראה תוכו.** מבחוץ דרך דפנותיו לא חשיב גב אלא תוך: **בשל ציון.** בימי שמעון בן שטח היתה: **כל כליה.** כמת שהיתה צריכה להמתין הזאת שלישי ושביעי לפיכך שברתן למהר טהרתן לבו ביום: **וריתכן.** שולדי"ר בלע"ז שמחבר כסף במקום שבר: **גדר מי חטאת.** נמצאו מי חטאת בטלים שאין לך אדם ממתין ז' ימים אלא שוברן ותשתכח תורת מי חטאת: **למ"ד כו'.** [*] לא ידענא היכא: **אמרו.** שיחזרו: **בכדי טהרתו.** כמוציא רמון: **בת יומא.** בלא הערב שמש שהרואה שנטמאו ומשתמשין בהן בו ביום ואינו יודע שנשברו סובר שהטבילום: **עולה.** מועלת: **דרצפינהו מרצף.** הריקן ושברן כולן כמו [ו]מאכולת לרופה שמא לא יקבנו ליכא ושמא יאמרו איכא. ואיכא דאמרי שמא לא יקבנו איכא שמא יאמרו כו' ליכא דהא מינכר עשייה שנתחדש כולו וזה נראה בעיני: **תחת הצינור.** שקבעו ולבסוף חקקו להמשיך מים למקוה דשוב אינו פוסל אבל הכלים פוסלים משום שאיבה: **ואחד כלים קטנים.** דלא תימא לא חשיבי: **ואפילו כלי גללים.** שאינם קרויין כלים לענין קבלת טומאה הוו כלים לענין שאיבה: **גללים.** (א) [*]ס"ש: **כלי אדמה.** דלאו ע"י גיבול הוא ככלי נתר וכלי חרס: **מטהרין.** דשוכח לא חשיבא שאיבה הואיל ולא לכך נתכוון: **בחצר.** שלא תחת הצינור ונתמלא מן הנוטפין ונפלו למקוה שהוא טהור דבמניח תחת הצינור וכשהניחן בשעת קישור עבים ואח"כ נתפזרו ושכחן כדמוקי לקמן הוא דפליגי ביה דגלי דעתיה ברצה שיפלו לתוכו ומשום פזור עבים לא בטלה מחשבתו ראשונה אבל במונח בחצר ואפי' בשעת קישור ונתפזרו לא מוכחא מחשבה קמייתא שפיר מעיקרא הלכך בטלה: **במקומה עומדת.** במניח תחת הצינור בקישור עבים לא נמנו ורבו עליה לבטל דברי בית הלל דלא חזרו בהן: **הניחן.** תחת הצינור בשעת קישור עבים ואיחרו גשמים לבוא וילך למלאכתו ושכחן דברי הכל הואיל ומתחלה לכך נתכוון לא בטלה מחשבתו בשכחתו: **דברי הכל טהורים.** דליכא גלויי דעתא: **בטלה מחשבתו.** דכי נתפזרו אסח דעתיה דסבר לא ירדו גשמים עוד: **בצרי להו.** י"ח דבר שאין זו מן המנין דכל זמן שלא נמנו ורבו הויא הלכה כבית הלל וטהור: **נדות מעריסתן.** מיום שנולדה דגזרינן דילמא חזאי נדות דקטנה בת יומא מטמאה בנדה דתניא[ז] אין לי אלא אשה תינוקת בת יום אחד לנדה מנין תלמוד לומר ואשה[ח] וכותים אין דורשין מדרש זה וכי חזיין לא מפרשי לה הלכך גזור בהו רבנן: **כל המטלטלין מביאין את הטומאה.** משום אהל שאם אהל ראשו אחד על המת וראשו אחד על הכלים מביאין להן טומאת אהל המת ליטמא ז' ימים ולהיות אב הטומאה כדין אהל טמא: **בעובי המרדע.** אפילו אין בהן פותח טפח אלא כעובי המרדע. ולקמן [יז.] מפרש יש בהיקפו טפח חוץ טפח צריך להקיפו ואף על גב דאהל דאורייתא פחות מטפח לא הוי דהלכה למשה מסיני הוא[ט] כשאר כל השיעורין הכא גזור רבנן היקפו משום עביו:

אקפח

רב אשי אמר לעולם לכלי חרס דמו. הכא לית ליה לרב אשי טעמא הואיל וכי נשברו יש להם תקנה שוינהו כו' ומיהו לענין להצריכן טבילה כשהן חדשים אית ליה לרב אשי האי טעמא כדאיתא בפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף עה:): **דאמר** רב יהודה מעשה בשל ציון המלכה. ומייתי ראיה דבימי שמעון בן שטח גזרו טומאה על כלי מתכות דיחזרו לטומאתן ישנה דהוא היה בימי של ציון המלכה כדאיתא בפרק ג' דתענית (דף כג.) דאמר מעשה בימי ר"ש בן שטח [י]ושל ציון המלכה שהיו גשמים יורדים מע"ש לע"ש וכו': **הניחא** למ"ד דלא לכל הטומאות אמרו. רשב"ג סבירא ליה הכי [כ](בתוספתא) דכלים [ל](פי"א) גבי ההוא דמייתי לעיל [מ](כלי עץ וכלי עור כו') ופליג את"ק דאמר סתמא יחזרו לטומאתן ישנה וטעמא משום דטומאת מת היא זמן מרובה ויסבר ולא ירצה להמתין: **אחד** כלים גדולים. שמרוב גודלן אין מקבלים טומאה כגון כלי עץ שהן יתרים על ארבעים סאה שאינן מיטלטלים מלא וריקן אפ"ה מיקרי שאיבה ואחד כלים קטנים כדתנן במס' כלים (פ"ב מ"ג) ומייתי לה בפ' אלו טריפות (חולין דף נד:) הדקין שבכלי חרס הן וקרקרותיהן ודפנותיהם יושבין שלא מסומכים שעורן מכדי סיכת קטן ועד לוג אבל בציר מהכי טהורים: **אף** בנות כותים. תימה לר"י דכריס בנות כותים (נדה לב.) (ושם) מוקי לה כר"מ דחייש למיעוטא והאי טעמא לא שייך אלא למ"ד כותים גרי אמת הן ואם ראתה טמאה מדאורייתא אבל למ"ד כותים גרי אריות הן לא שייך האי טעמא דאפי' אם ראתה טהורה מדאורייתא דעו"ג לא מטמאו בזיבה וכשמעתין מוכח דלכ"ע בנות כותים הוי מי"ח דבר ולמאן דלא חייש למיעוטא או למ"ד גרי אריות הן היכי מני לה בי"ח דבר ועוד דר' יוסי אית ליה דגרי אריות הן במנחות בפרק רבי ישמעאל (דף סו: ושם) דלית ליה תורמין משל עו"ג על של כותים ומשל כותים על של עו"ג והכא חשיב אליבי' בנות כותים בי"ח דבר וי"ל דבנות כותים אתיא לכ"ע וגזרו עליהן שיהיו נדות שלא יטמעו בהן והא דמוקי התם מתני' כר"מ משום דסיפא מוכחא דלא הוי משום טימוע דקתני הכותים מטמאין משכב התחתון כעליון מפני שהן בועלי נדות מספק ומסיים ואין שורפין עליהן את התרומה מפני שטומאתן ספק משמע דקאי אף אקטנות דאיירי בהן והא דקאמר התם רבי יוסי מעשה היה בעינבול והטבילוה קודם לאמה לאו משום דחייש למיעוט מייתי ראיה דמיעוט דשכיח הוא דהא טעמא דרבי יוסי משום טימוע אלא לכך מייתי ראיה דאי לאו דשכיח הוא לא הוי לן למיגזר שיהו נדות מעריסותיהם משום טימוע דלא ליהוי כחוכא ואיטלולא וא"ת היכי חשיב ליה לר"מ בי"ח דבר והלא בלאו הכי בכל מקום חייש ר' מאיר למיעוטא וי"ל דהכא הוצרכו לגזור משום דדמי לחזקה ורובא שלא ראתה דמסתמא עם יציאתה לעולם לא ראתה ואוקמי אחזקה וסמוך רובא לחזקה ואיתרע ליה מיעוטא ולא הוה חייש רבי מאיר אי לאו דגזרו ליה בי"ח דבר דהוה ליה מיעוטא דמיעוטא כדמוכח בריש פרק בתרא דיבמות (דף קיט.) וא"ת למ"ד בפ"ב דמסכתא ע"ז (דף לו:) גזרו על בנותיהן משום דבר אחר היינו שיהו נדות מעריסותן אמאי חשיב להו בתרתי גזרות בנותיהן ובנות כותים וי"ל דצריכי דאי גזרו בעו"ג ה"א משום דאדוקי בעבודת כוכבים טפי אבל בנות כותים לא ואי גזרו בכותים משום דרגילין ושייכי טפי גבי ישראל מעובדי כוכבים אבל עכו"ם לא: **כל** המטלטלין. נקט מטלטלין משום שלא גזרו טומאת אהל בעובי המרדע אלא על האדם העושהן אבל בפותח טפח אפילו במחוברים נמי מביאין את הטומאה לדוקא זרעים וירקות לפי שאין בהן ממש קתני התם דלא מביאין ולא חוצצים דהוי כמו טיפת הברד והשלג וכפור והגליד והמלח אבל אילן המיסך על הארץ קתני התם דמביא את הטומאה:

[מ]**אקפח** את כו'. לשון שבועה הוא כלומר אקפח את בני אם אין זה דבר אמת שהלכה זו מקופחת וכענין זה מצינו במקרא (בראשית מב) חי פרעה אם תצאו מזה [*]כלומר שלא תצאו מזה[נ]:

שמע

עין משפט נר מצוה

קבו א מיי' פי"ח מהל' כלים הלכה ה:
קבז ב מיי' פי"ב מהל' כלים הלכה ב:
קבח ג ד ה מיי' פ"ד מהלכות מקואות הלכה ד סמג עשין רמח טוש"ע יו"ד סימן רא סעיף מא:

◆

תורה אור השלם

ו אַךְ אֶת הַזָּהָב וְאֶת הַכָּסֶף אֶת הַנְּחֹשֶׁת אֶת הַבַּרְזֶל אֶת הַבְּדִיל וְאֶת הָעֹפָרֶת: במדבר לא כב

◆

רב נסים גאון

שמעון בן שטח תיקן כתובה לאשה. הטבא דבריו מבוארין במסכת כתובות בפרק האשה שנפלו לה נכסים, תניא נמי הכי בראשונה היו כותבין לבתולה מאתים ולאלמנה מנה וכו', עד שבא שמעון בן שטח ותיקן שיהא כותב כל נכסאי אחראין לכתובתיך. ועיקר ואת הברייתא בתוספתא כתובות בראש פרק י"ב. והוא אחרון המסכת.

◆

רבינו חננאל

רב אשי אמר לעולם כלי זכוכית ככלי חרס הן. ודקא קשיא לך אם ככלי חרס הן לא יטמאו מגבן, דהא אין כלי חרס מטמא אלא באויר ולא מגבו. מה שאין כן (בכלי חרס) [בשאר כלים], דגרסינן בשחיטת חולין סוף פרק ראשון ת"ר אויר כלי חרס טמא וגבו טהור, אויר כל הכלים טהורין וגבן טמא. ותוב אמרינן וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא, איזהו כלי שטומאתו קודמת לפתחו הוי אומר זה כלי חרס, וכי אין צמיד פתיל עליו הוא דטמא הא יש צמיד פתיל עליו טהור, הא למדת שכלי חרס אם אינו צמיד פתיל [עליו], טומאה קודמת לפתחו ואפילו באויר מגבו, ואם הוא צמיד פתיל אינו (מטמא) [מיטמא] מגבו, ושאר כל הכלים אפילו הן צמיד פתיל ונגעה בהן טומאה מגבן נטמאו. ופשוטי כלי זכוכית אין מקבלין טומאה בכלי חרס, דתנינן (כלים פ"ב) זה הכלל כל שאין לו תוך בכלי חרס אין לו אחוריים, פי' אין מיטמאין מגבן באויר שאין כלי חרס מיטמא באויר מגבו אלא מתוכו שנאמר אל תוכו, לפיכך מוקף צמיד פתיל טהור מפני שאינו מטמא מגבו שהן אחוריו, אבל שאר הכלים ואפילו כלי זכוכית אין צמיד פתיל מציל בהן בזמן שיש לכלי זכוכית בית קבול מפני שמיטמאין מגבן, הבא אמר רב אשי כלי זכוכית ככלי חרס הן, ובסוף ע"ז אמרינן כלי זכוכית ככלי מתכות הן, ושנינן לא קשיא הכי קאמר כלי זכוכית ככלי חרס הן ולא מקבלי טומאה אא"כ יש להן תוך ככלי חרס דהוא בית קבול, אבל פשוטיהן טהורין וגזרו עליהן להיות מיטמאין מגבן הואיל וכלי זכוכית נראית הטומאה מגבן שהוא אחוריו כאילו בתוכו היא. אבל לעלות מידי טומאתן כלי זכוכית ככלי מתכות הן וצריכין טבילה במי סאה, והכין קי"ל כרב אשי דהוא בתראה. שמעון בן שטח תיקן כתובה לאשה. מפורש במסכת כתובות פרק האשה שנפלו לה נכסים בסופו, עד שבא שמעון בן שטח [ותיקן שיהא כותבן] כל נכסיו אחראין לכתובתך. וגזר טומאה [על כלי

מסורת הש"ס

א) [לעיל יד: עי' כתובות פב:], ב) [חולין קכג.], ג) מקוואות פ"ד מ"א, ד) נדה לא:, ה) אהלות פט"ו מ"א, ו) [נדה יג.], ז) [נדה לב.], ח) [ויקרא טו], ט) [עי' ברכות יט:], י) [שם ליתא ושל ציון המלכה ע"ש ועי' רש"י בקדושי' פרשה לה], כ) עי' בר"ש שם, ל) [נ"ל כלי מתכות פשוטיהן ומקבליהן כו'], מ) שייך לדף יז., נ) [ועי' תוס' חגיגה כה: ד"ה אלמה].

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה גללים ס"ש. נ"ב בעלמא פרש"י לפירושי בקר: (ב) תוס' ד"ה הניחא וכו' סבירא ליה הכי במסכת כלים וכן הוא בס"א. נ"ב ע"ש בפ' י"א:

◆

גליון הש"ס

גמ' איכא בינייהו דרצפינהו מרצף. עי' במתני' דכלים פי"א מ"ג ובתוי"ט שם ד"ה ריצ"ע: רש"י ד"ה למ"ד לא ידענא. עיין ברכות דף כה ע"ב ברש"י ד"ה מאן שמעת ליה כו' וצ"ע: רש"י ד"ה גללים ש"ש. עיין רש"י לקמן דף נח ע"א ד"ה כלי גללים. ועי' שו"ת תשב"ץ ח"א סימן קלא: תוס' ד"ה אקפח וכו' שלא תצאו מזה. ועי' חגיגה דף כו ע"ב תוס' ד"ה אלמה נאמנים ובכתובות דף כו ע"א:

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' (ולרבי יוסי דאמר כו' עד בו ביום גזרו) תא"מ (וכ"ה בנו"י ובכמה דפוסי' דל"ג לה):

◆

לעזי רש"י

שולדי"ר. להתך.

◆

מוסף רש"י

מעריסתן. מקטנותן (נדה לא:).

◆

רבינו חננאל (המשך)

מתכות]. ואסיקנא טומאה ישנה כגון שנטמאו כלי (וזכוכית) [מתכות] ועבד ושיברן, כדקיי"ל נשברו טהרו וריתכן ועשאן מיד כלים, גזרו עליהן לחזור לטומאתן הישנה, ולא לכל טומאה גזרו גזירה זו אלא לטומאת מת בלבד. ומ"ט אמר עולא משום גדר מי חטאת, פי' דאי מטהרת להן אתי לאקולי במי נדה. ואקשינן ולמאן דאמר דלכל הטומאות חוזרין לטומאתן ישנה ושבירתן כהאי גוונא לא טיהרתן מ"ט, אמר אביי גזירה שמא לא יקבנו בכדי טהרתו כדתנן כלי מתכות כמה שיעורן הדלי למלאות בו כו'. רבא אמר גזירה שמא יאמרו טבילה בת יומא עולה, פי' הרואה כי שברו ותקנו ונטהר מיד, כך יטבילוהו וישתמש בו מיד בלא הערב שמש יאמרו שבירתן מטהרתן וטבילתן מטהרתן מה שבירתו אינה צריכה הערב שמש, אף טבילתו אינה צריכה הערב שמש. מכדי אביי ורבא סברי תרוויהו יחזור לטומאתן ישנה מאי בינייהו. איכא בינייהו דרצפינהו מרצף, פירוש כגון שפוד שנרצף, שיקע כותלי הכלי בתוכן ונעשה כאילו נשברו כתליו, לאביי דחייש שמא לא יקבנו בכדי טהרתו אע"ג דרצפה חייש ועדיין טומאתו ישנה עליו, ולרבא פרחה טומאתו דהא רציף ולא כלי הוא. המניח את כליו תחת הצינור. כולה פשוטה היא.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones